L-INNU MALTI

Ta' IVO MUSCAT AZZOPARDI

Kif sar l-Innu Malti diġà ntqal fit-tul fil-Berqa ta' Marzu, 1944, f'artiklu twil miktub minn Dun Karm innifsu, Nru. 33/57 ta' Settembru, 1957, imma naħseb li jekk wieħed, fil-waqt li jerġa' jtenni l-istorja ta' l-Innu Malti, iżid u jikkommenta u jagħti ġieh lil xi nies oħra biex dan l-Innu jilħaq il-popolarità li kiseb sal-lum, żgur li ma jagħmilx ħażin.

Qabel xejn se nwettaq ħaġa li diġà ntqalet u ta' min isemmiha. L-Innu Malti, kuntrarju għal dak li jsir is-soltu, l-ewwel inkitbet il-mużika tiegħu u fuqha nkitbu l-versi. Ħaġa diffiċli li tkabbar il-ġieh tal-poeta nazzjonali tagħna.

It-Tabib Robert Sammut kien professur tal-Mediċina u mhux mużiċista ħlief bħala dilettant. Kien huwa li ħarbex bla akkumpanjament xejn, erba' noti fuq fuq u xeħithom fuq l-ixkaffa ma' ruxxmata bċejjeċ oħra. It-Tabib Sammut meta ħarbex dawk il-ftit noti ħerġin minn qalb safja kien ta lill-Maltin wieħed mill-isbaħ innijiet li qatt inkitbu għal xi nazzjon.

Mela lilu tixraq l-ewwel tislima u ħadd ma għandu jinsieh lit-Tabib Robert Sammut.

L-ewwel li ntebah bit-ton solenni u sempliċi ta' dawk il-ftit noti kien l-Avukat Albert Laferla, Direttur ta' l-Iskejjel Elementari tal-Gvern, waqt li kien jinstab fi żjara għand il-Professur Sammut, ħabib tiegħu kbir, u dan fettillu jsemmagħlu dawk il-ftit noti li anqas għad kellhom miktub l-akkumpanjament tagħhom.

L-Avukat Laferla ħa fil-but dawk l-erba' noti u ġieh ħsieb f'rasu li wettqu meta wara xi ġranet iltaqa' ma' Dun Karm Psaila u talbu biex jara jistax jiktiblu ftit versi ħa jitkantaw mit-tfal ta' l-iskola tal-Gvern. Dan kien fl-1922.

Dun Karm ma kienx jaf igħid le u kif daħal f'daru, li dik il-ħabta kienet tinsab fi Triq l-Ifran, mar dritt fuq il-pjanu u fittex li jlaqqa' mar-ritmu tal-mużika r-ritmu tal-vers Malti u nduna li l-vers ta' ħdax-il sillaba biss seta' jaqdih.

Id-diffikultà li nstab fiha Dun Karm kienet li l-mottiv kien qasir u tliet versi biss setgħu jidħlu. Aħseb u erġa' aħseb qatagħha li Innu Nazzjonali biss taħt sura ta' Talba 'l Alla għal Malta, seta' jsalva s-sitwazzjoni u billi dik il-ħabta Malta kienet għaddejja minn kriżi politika qal f'qalbu: "Alla ried hekk u se naqdih mill-aħjar li nista' ".

U mill-pinna ta' Dun Karm ħarġu dawk il-famużi sitt versi — li l-lum Malta kollha tafhom — li fihom saħħa, imħabba, talb, u sbuħija, versi ta' patrijottiżmu "sine qua non".

L-Avukat Laferla tgħaxxaq warajhom u kellu għal fejn.

L-Innu Malti kien twieled bis-saħħa ta' tliet Maltin; Robert Sam-

mut u Dun Karm Psaila u fosthom li rabathom flimkien Albert Laferla.

L-Innu nstama' l-ewwel darba taħt is-saqaf tat-Teatru Manoel, it-teatru storiku tagħna, nhar is-Sibt, it-3 ta' Frar, 1923, meta daqqitu s-Soċjetà Mandolinistika tal-Birgu u kantawh il-bniet ta' l-Iskola tal-Gvern, waqt kunċert Malti li tat il-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti.

Imbagħad għadda xi żmien qabel ma reġa' nstama' u skond stqarrija ta' Dun Karm id-debutt tiegħu fil-beraħ sar fit-8 ta' Settembru ta' l-1928 meta nstama' wara t-Taħdita fuq l-Assedju l-Kbir.

U għal xi snin l-Innu Malti baqa' jinstama' **biss** mit-tfal ta' l-Iskejjel fil-Festa tar-Rebħa għax għalkemm il-kanarin kien twieled ma kienx għadu rabba l-ġwienaħ.

Issa Dun Karm ħass li barra minn poeta kellu wkoll jagħmilha ta' propagandista għax biċċa xogħol sabiħa u ħelwa bħal dik ma kellhiex tibqa' biss monopolju furzat ta' tfal ta' l-iskejjel.

U fl-1936 ħajjar lis-Surmast Vincenz Ciappara, is-Surmast tal-Banda King's Own, biex jistrumentah għall-Banda tiegħu.

Pass ieħor 'il quddiem kien sar u fit-8 ta' Settembru, 1936 l-Innu ndaqq minn din il-wisq magħrufa Banda.

Issa l-ġwienaħ tal-kanarin bdew jikbru sewwa għax wara l-King's Own daqqitu l-Banda "San Mikiel" ta' Ħaż-Żabbar, waqt il-Festa tal-Madonna tal-Grazzja u mbagħad il-Banda tal-1st K.O.M.R.

U ħabrek minn hawn u ħeġġeġ minn hemm, baned militari oħra imxew wara l-K.O.M.R., u baned ta' mkejjen oħra imxew fuq il-passi tal-King's Own.

Fil-1938 imxejna 'l quddiem pass ieħor meta May Butcher, Ingliża li kienet tħobb ħafna lil Malta u lill-Maltin u kienet taf bil-Malti tajjeb ferm, qalbitu għall-Ilsien Ingliż, b'versi adattati u meqjusin u din it-traduzzjoni tagħha dehret fit-Times of Malta.

Sa hawn bejn wieħed u ieħor għidnielkom l-istorja ta' l-Innu Malti kif għarfuha l-Maltin minn fuq il-Berqa u t-tagħrif l-ieħor mogħti mid-Dipartiment ta' l-Informazzjoni, kif diġà għidnielkom fil-bidu ta' dan l-istudju ċkejken.

Dan l-aħħar ukoll fil-Malta Review ta' Ġunju, 1962, deher xi tagħrif bl-Ingliż taħt l-isem "Malta's National Anthem", imma l-artikolett ma kien fih xejn ġdid.

Dak li l-Maltin aktarx ma jafux huwa li barra min-nies li jien diġà semmejtilkom, hemm oħrajn li jeħtieġ li isimhom jidher fl-istorja ta' l-Innu Malti għax kieku huma li tawh xejra ta' popolarità barra minn xtut Malta.

Il-kanarin issa kien rabba par ġwienaħ daqsiex li ħadd ma seta' jżommu li ma jittajjarx barra mill-gaġġa u jimraħ fl-għoli tas-smewwiet.

Fit-18 ta' Lulju, 1939, mir-Radju ta' Luxemburg ir-Rovers li siefru minn Malta biex jieħdu sehem f'laqgħa Internazzjonali li saret

f'Monzie Castle ġiehom il-ħsieb sabiħ li jsemmgħu l-Innu Malti.

Dawn l-istess Rovers reġgħu semmgħuh lill-udjenza ta' xi 8,000 ruħ li kienu jirrappreżentaw 40 nazzjon waqt laqgħa oħra li saret fi Crieff fl-Iskozja.

Jien inzertajt Malta bil-btala fil-1939, u f'dik l-okkażjoni smajt l-Innu Malti li għoġobni bosta.

Waqt it-tieni gwerra dinjija kont ninsab f'Lixandra u bdejt norganizza xi kunċerti bil-Malti. Ħassejt li għandi nagħlaq dawn il-kunċerti bl-Innu tagħna avolja dik il-ħabta ma kienx rikonoxxut uffiċjalment anqas f'Malta.

Kif nagħmel minn dak il-bogħod kollu fl-eqqel tal-gwerra?

F'dawn il-kunċerti kien jieħu sehem ċertu żagħżugħ minn Malta, is-Sur Chretien, li kellu leħen sabiħ tassew u kien jinsab f'Lixandra trasferit mid-Dockyard ta' Malta.

Staqsejtu jekk kienx jafu. Qalli li iva u seta' jsaffarhuli. U hekk għamilna.

Is-Surmast Alexander Greck, mużiċista ta' polz, ħażżu fuq karta u fl-20 ta' Ottubru, 1940, instama' l-ewwel darba minn fuq l-Egyptian State Broadcasting.

Is-Sur Joseph Manduca, Malti ieħor trasferit f'Lixandra, sama' l-kunċert li għalaqnieh bis-*suppost* Innu Malti.

L-għada ċempilli u staqsieni x'kienet dik il-biċċa mużika li għalaqna biha l-kunċert.

"L-Innu Malti" għidtlu jien.

"L-Innu Malti?!" "U le. Jixbhu xi ftit, imma mhux hu".

Wara xi jiem iltqajt mas-Sur Manduca u wegħedni li jġibhuli minn Malta u wara xi ftit taż-żmien waslitlu l-partitura għall-Banda li kien bagħatlu s-Surmast Casapinta, li kien Direttur tal-King's Own.

Ma nistax ngħid jekk din il-partitura kinitx xi waħda ġdida maħduma mis-Surmast Casapinta jew l-oriġinal li xi snin qabel kien għamel is-Surmast Ciappara li semmejna ftit ilu.

Il-fatt hu li fl-1 ta' Diċembru, 1940, waqt Partita Football li ntlagħbet f'Lixandra bejn il-Maltin u l-Griegi (aħna konna tlifna 2-1) li għaliha kienu qegħdin idoqqu erba' baned. Il-Maltija, il-Griega, l-Egizzjana u waħda Militari Ingliża, indaqq l-Innu Malti minn din l-aħħar Banda, li ngħoġob immens mill-pubbliku kollu li kien qed joħnoq l-Istadju ta' Lixandra li sar jaf bih qabel xejn għax dik il-partita kienet ġiet organizzata b'benefiċċju tal-Malta Relief Fund u t-tieni nett għax kien hemm l-aħjar *elite* ta' Lixandra fosthom ir-Re tal-Greċja.

L-Innu Malti — armonizzat mis-Surmast Alexander Greck reġa' nstama' minn fuq l-E.S.B., fit-8 ta' Diċembru, 1940, u fil-25 ta' Mejju, 1941, waqt kunċert bil-Malti organizzat minni.

U tant ġibidli qalbi u ħeġġiġni li iddeċidejt li nistampah u dan għamiltu fl-1942 qabel ma kien rikonoxxut uffiċjalment mill-Gvern Malti, jekk niftakar sewwa fl-1943.

Dak li jien żgur minnu hu li l-George Cross mogħti lil Malta f'April ta' l-1942, ġie mdaħħal fl-araldika fit-28 ta' Diċembru, 1943.

U sa fejn naf jien l-Innu Malti ma stampa ruħu minn ħadd ħlief mix-Xirka għat-Tixrid tal-Qari Malti u Propaganda tal-Eġittu mmexxija minni u kien b'mezz ta' dan l-Innu stampat li l-Innu sabiħ tagħna saru jafu bih il-Maltin kollha mqassmin mad-dinja*.

***NOTA EDITORJALI: L-Innu Malti kien deher stampat l-ewwel darba fit-tieni ħarġa ta' "IL-MALTI" fl-1925 paġ. 64 fir-relazzjoni tal-KUNĊERT MALTI fi Frar, 1923, mill-GĦAQDA TAL-KITTIEBA TAL-MALTI.**

Il-Kav. Ivo Muscat Azzopardi, li tant jinteressa ruħu f'kull ħaġa fejn jidħol il-Malti, ħaqqu kull tifħir talli b'sens patrijottiku issokta jippopolarizza l-INNU MALTI stampat minnu fl-1942.